Broj 44 Postanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 2. oktobra 1924. Pojedini broj 20 cent. God. II.

„Istarska Riječ“
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša zabavni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša — lira na godinu, a za inozemstvo 25 lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira
za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Za djecu...

Kad su Turci zavladali Balkanom, jedna od glavnijih njihovih briga bila je, kako da poturčiti podjarmljene kršćane. Sa starijima i odraslima nisu uspjevali, pa su se zato najdivljom surovosti bacali na nejaku kršćansku djecu, vukli je u roblje, u svoje gradove, pod svoje domove gdje bi ta mladjina djece ubrzo zaboravila i jezik svoj narodno i vjeru svojih otaca. Kada bi tako ti nesretnici odrasli, Turci bi ih slali na kršćanska sela, gdje bi, budući odgojeni u slijepoj mržnji protiv kršćana, počinjali svakojaka zvjerstva na svojoj rodjenoj braći.

Ta zna se, da je poturica gori od Turčina!

I u Alzaciji i Loreni činili su Nijemci nešto slično s franceskom djecom, a u Poljskoj s poljačkom djecom. I tamo se išlo za tim, da se od malih Franceza i malih Poljaka stvore Nijemci, koji će poslije biti strah i trepet narodu, iz kojega su potekli.

To se isto kušalo i u nas u Istri s našom hrvatskom djecom. Još pod starim cesarstvom... Nijemci su htjeli da nas ponijemče, Italijani da nas poitalijanče. I to je išlo tako sve cnamo od vremena pokojnoga biskupa Dobrile. Italijani su u Istri u ono vrijeme imali u rukama i sukno i škare. Škole se otvarale samo ondje, gdje su oni htjeli i onakove, kakove su oni htjeli. A oni su htjeli samo italijanske škole i to nesamo za svoju već i za našu djecu.

Kad su vidjeli, da sa samim javnim italijanskim školama ne će tako brzo poitalijančiti našu, jugoslovensku djecu, osnovali su svoje društvo »Lega Nazionale«, koja je otada otvarala italijanske škole jedino u našim selima i mamila u njih djecu naših ljudi.

Otkada je pak Italija sasvim zavladala ovim našim krajevima, sva italijanska politika ide za tim, da nam djecu našu što prije odnarodi. Da to postignu, Italijani su nam ukinuli većinu škola, a onim našim učionama, što su još ostale, ukidaju razred po razred i narivaju svoje, italijanske učitelje, koji ne znadu ni riječi našega jezika.

A mi? Što da činimo mi? Da puštamo našu milu djecu, da nam je vode k narodnoj smrti, kaošto se nedužno janje vodi na zaklanje? Kad je kršćanskim majkama na Balkanu došla iz Carigrada zapovijed, da moraju davati u turske janjičare svoju najzdraviju djecu, mnoge su izmedju njih svojim rukama iznakazile svoju rodjenu djecu, samo da im ih Turci ne odvedu i ne poturče.

Kad su njemački učitelji tražili od poljačke djece, da mole njemački »Oče naš«, djeca su odgovorila sva u jedan glas: Ne ćemo! Njemački su ih učitelji tukli do krvi, ali djeca nisu popuštala, jer su ih tako učile majke: sve za materinji jezik, a materinji jezik ni za što!...

I naše su istarske majke pod starim cesarstvom čuvale djecu, da im je tudjinci ne odnarode. Koliko je bilo istarskih sela, u kojima su Italijani nudjali svoje škole, a sela su ih odbijala govoreći: »Mi hoćemo svoje hrvatske škole! Hoćemo da nam djeca ostanu naša, da ostanu Hrvati i Jugoslaveni! To mi hoćemo, i radije ćemo pustiti da nam djeca ostanu nepismena, nego da se utope u tudjinskome moru.

A sada?

I sada smo zvani svi: i roditelji i prijatelji mladeži naše, da učinimo sve, što nam zakon dopušta, da nam naša rodjena djeca ne postanu ničije roblje, da nam ih ničija ne odrodi, već da nam ostanu vjerni rodu i jeziku našemu.

Kako ćemo to da postignemo?

1.) Poduprimo naše poslanike u njihovoj borbi, da se ona nesretna školska reforma promijeni u smislu, da se opet uspostave naše škole, odnosno naši ukinuti razredi.

2.) Tražimo, da se posvuda uvedu tako zvani nadodatni školski sati, u kojima će se naša djeca poučavati u hrvatskom, odnosno slovenskom jeziku.

3.) Ne šaljimo malu dječicu u školske vrtiće ili azile, ako ti azili ili školski vrtići nisu čisto hrvatski ili slovenski. Neka naši roditelji znadu, da po zakonu nisu dužni slati djecu u onakva zabavišta kojima je očita svrha, da se dječica u najranijim godinama iznarode.

4.) Tko iole može i umije, neka nepismene uči čitanju i pisanju. Na posao dakle! Odgajajmo svijesne Hrvate i Jugoslovene.

Mi stari kako tako, ali naša djeca!...

Nije tome dugo, što smo se sastali sa jednim našim čitateljem, koji nam je pripovijedao, kako su se oko njega skupili ljudi iz sela, kad je čitao »Istarsku Riječ«. On im čita, čita, oni slušaju, a kad je bio gotov, uzdahne jedan stariji čovjek i reče: »Ah, mi stari više ne možemo svega toga dostići, učimo si djecu! Mi već kako tako, samo da našoj djeci bude bolje...

To nam je naš prijatelj tako tužno rekao, da se je nama činilo, kao da vidimo onoga čovjeka, gdje uzdiše i misli na svoju djecu. I nama je bilo, vjerujte nam, i teško i lako, bili smo tužni i veseli. Teško nam je bilo i tužni smo bili što smo čuli za čovjeka, koji vidi, ali kasno vidi, što bi sve trebalo, da nam bude bolje — a nema već ni volje ni snage, da sâm počne drugačije misliti i raditi i boriti se. Pričinio nam se je ovaj čovjek kao putnik, koji je dugo i dugo s velikom mukom putovao i htio nekamo doći, pak na kraju toga dugoga i mučnoga puta vidi, da je išao starim putem, koji je već travom i grmljem zarastao, a mogao je poći novim putem, lijepo utrtim. Ah, misli si, gdje sam, tu sam, sad je svejedno. Ja sam svoje odmučio, svoje sam breme donio i starim putem — ali djecu ću svoju ipak naučiti, da se drže novoga puta, a staroga prijatelja.

A veseli smo bili, kad smo to čuli, zato, što smo se po ovom primjeru i opet uvjerili, kako je naš istarski čovjek razuman. Razuman čovjek dobro znade prosuditi, što je za njega, što može i što mu pristaje. Razuman čovjek nije kao ona baba, koja je nudila djevojkama po jaje, samo da ju puste u kolo, da s njima poigra; a kad su djevojke zaigrale i potegnule babu za sobom, stane se baba moliti, da ju puste iz kola i još im je nudila i kokoš, kad je nisu odmah pustile. Takav nije onaj čovjek. On vidi, da s mladima ne može. Mladi čitaju, mladi idu dalje od doma, čuju ovo i ono, razgovaraju o onom, što su čuli i čitali — e, što će tu stari? On koješta ne razumije, jer nije čuo ni čitao, pa što će se plesti? On će biti zadovoljan, on će s veselim srcem gledati, kako mladi idu napred, on će ih kao stariji i pametniji opomenuti na mir i slogu, na staro poštenje i vjeru, — oni neka drugačije vode svoje kolo kako znadu. Starac će mirno zaklopiti oči, kad bude vidio, kako su mladi pošteni i složni, kako se bore i rade, da bude što bolje, a njemu starcu samo da je mir, pa da ga mladi poštuju i u poslu zamjene.

Ovako radi razuman starac. A nerazuman misli, da će on svu pamet odnijeti sa sobom u grob, jer je u njegovoj glavi sva pamet. Ako mladi štogod prigovore, eto ti staroga: pa što će jaje biti pametnije od kokoši! Pa što vi mislite, da sam ja badava sijedio! Ja sam to i to, kad vas još nije Bogu na pameti bilo! Pa što ćete vi mene učiti? Vama još mlijeko iz usta smrdi! Što vi znate? Što će meni vaše novotarije i komedije? Ja sam tako i tako, pa što mi fali? A od sve vaše mudrije ne će biti ništa.

E, s takovim nema divana, koji misli, da je pozobao svu sol čitavog svijeta, i to za sto godina unaprijed, i zato mu nije nitko dosta osoljen ni pametan. Uz takove stare, teško je i mladima.

Ali u cijelom ovom dogadjaju s onim našim starim čovjekom nas najviše veseli to, što onaj čovjek misli na djecu, i to ne misli samo na svoju djecu, nego želi: samo da bude našoj djeci bolje.

Ovo vam je velika stvar. Ima ljudi na svijetu, koji ne bi marili, da poslije njihove smrti dodje potop i da podavi sav svijet, kako ono i kaže jedna franceska riječ: poslije nas potop!

To su vam najgori ljudi na svijetu. Oni su — krst i dušu izlažemo — kao nijemo živinče, koje odhrani svoje mlade, pa ga poslije za njih nije briga. Ovakovi su ljudi prodali i rastepli sve, što imadu, i ono, što im je tko ostavio, sve bi — da prostite — požrli. Ovakovi bi ljudi zatrli općinu i domovinu. Da, i domovinu bi i narod prodali i izdali tudjincu, a djeca bi ih i njihova i tudja još u devetom koljenu proklinjala. Zar se nije već tako dogodilo? Što nema naroda i domovine, gdje djeca proklinju oce i djedove, što su tudjincu predali i prodali ono, što bi djeci krvavo trebalo? Ima, vjerujte, da ima.

A je li to vrijedno? Je li vrijedno navući na sebe prokletstvo devetoga koljena? Nije. Kratak je tužni ovaj život čovječji. I najveći i najsladji komad, što ga proždrljivac turi u lakomo grlo — brzo izadje na zadnja vrata: svaku trbušinu, i onu najdeblju i najveću — i nju će rastočiti crvi, i to prije, nego li se osuše suze, kojim je ta trbušina kriva.

Oprostite, nije baš pošteno kazano — ali za izdajicu i rasipnika još uvijek preпоšteno. Ja sam vam takav, pa o ovakovim ljudima ne mogu drugačije, a nije ni vrijedno.

Ej, kad bi svi Jugosloveni, učeni i neuki niski i visoki, malo više mislili na to: Mi kako tako — ali što će djeca naša?... Drugo bi onda sve nas skupa sunce grijalo.

a ne kojekakve izrode i izdajice, koji bi ionako po vremenu bili na ruglo cijelome svijetu, a najprije i najviše samim Italijanima.

Vinska kriza u Istri

Kako smo u prošlom broju »Istarske Riječi« spomenuli, vinska je kriza u Istri u glavnome posljedica općeg nazadovanja i silnog siromaštva, koje je poslije rata zavladalo svijetom, a naročito Istrom, koja je već odavna bila poznata kao siromašna zemlja. Ali ova je vinska kriza za Istru to veće važnosti, što je vinogradarstvo bez sumnje skoro jedina grana privrede, koja je najviše nosila i koja se je najvišje i gojila.

Time, što je danas izvanredno teško naći kupce za vinâ, koja Istra producira, naš se seljak preko noći nalazi na prosjačkom štapu. Kriza mora da interesira nesamo nas Istrane, nego i državu, u čijem je interesu i čija je i dužnost da vida gospodarske rane.

U prvom je redu dužnost vlade, da izbriše sve dosada narasle i još neplaćene poreze, da time popravi ekonomsko stanje pučanstva; što više: da i one svote, koje su bile u zadnje doba uplaćene za porez, prenese na novi račun. To vrijedi nesamo za seljačkog privrednika, nego i za sve one druge, male gospodare, koji žive zajedno s našim seljacima i koji su svojim zanatom i radom u nerazriješivoj vezi sa njegovim ekonomskim napredkom. U tom smislu treba djelovati i dužnost je naših pozvanih faktora, poslanika i drugih eksponenta, da rade u tom smjeru. Poznato nam je, da su već i nekoje italijanske privredne grupe formulirale u tom smislu svoje zahtjeve i podastrle ih centralnoj vladi, koja ne smije da ostaje gluha, jer i fiskalni interes države traži, da bude državljanin ekonomski jak, da može poslije platiti svoje poreze, a ne da bude tako oguljen, da postane prosjak.

Osim toga je hitno i to, da se snize ogromni porezi, koji terete naše istarske privrednike. Danas na svemu plaćaš poreze, i kakve poreze! Na svaku svotu, koju inkasiraš, dužan si da platiš »imposta di ricchezza mobile«. Nekoje poreze treba ukinuti, a druge temeljito promijeniti, jer italijanski porezni sistem boluje na iracijonalnom sistemu. Pojedinac pak, koji plaća još uvijek porez na površinu, posadjenu lozama, gdje već odavna više ne raste ništa, treba da traži kod poreznog ureda, da se popravi evidencija.

Konačno neka bude i otvoreno rečeno: imamo »autonomnu« pokrajinu, koja progutava sva sila novaca; imamo autonomnu pokrajinsku upravu još prije rata, koja je uslijed uvedenja novih italijanskih zakona postala suvišna, osim za one osobe, koje od toga žive: asesore i predsjednika pokrajinskog odbora. Prijeratna autonomija više ne postoji, ali autonomni organi još uvijek postoje i nemilosrdno troše novac, premda bi morali znati da je svaka pokrajinska para — kapljica krvi i znoja našega seljaka. Ili neka se i to ukine ili neka se uspostavi faktična autonomija!

S time treba temeljito obračunati, pa makar uslijed toga izgubili mnogi sinjoroti svoj materijalni položaj!

To bi bila akcija, koja je sasvim odvisna od vlade same.

Danas pred novim vinom naš seljak ne zna kuda će s njime. Uslijed toga bit će prisiljen da ga uz malo novca proda ili ga baci, ako ne će da radi kao Zagorci, koji nikada ne prodavaju svoje vino, jer ga sami piju, s čime opet ne može on da sebi napuni želudac i da prehrani svoju obitelj. Jedna sama, jedna jedina vinarska zadruga mogla bi mnogo da pomogne. Zadruga bi pokupila vino uz normalne cijene i držala ga u svojim podrumima, dok njoj ne uspije da vino proda, unutar i izvan granica Italije. Time bi se zapriječilo i to, da gulikože pokupe vino uz najniže cijene, izrabljujući teški položaj našega seljaka. A ta vinarska zadruga imala bi i tu zadaću, da u prvom redu traži kupce ovdje, jer ako se stvar dobro organizira, bit će moguće da se uz dobru kvalitetu vina ipak nadje i ovdje kupce. U staroj je Italiji to naravski isključeno. Zatim bi morala zadruga da traži trg za naše vino u inozemstvu: u Jugoslaviji, u Austriji ili Českoj, gdje se je prije mnogo našega vina trošilo, i gdje bi bila prodaja unatoč visokoj carini ipak još dosta koristna. Što više: vinarska bi zadruga mogla da preuzme vino, da ga drži u skupnim sudima i da poslije vrati seljaku na njegov zahtjev istu količinu vina uz plateż malene takse. To je samo onda moguće, kad se iz svih raznih vrsti vina, stvori jedan ili dva tipa vina. Seljaku bi za vrijeme berbe ostali podrumi prosti.

Usporedo s time moglo bi se i to postignuti, da se zgodnim poukom i praktičnim putem uzgoje i druge finije vrsti vina. Poznato je, da istarska zemlja može da dade sve moguće kvalitete vina, koje mogu da konkuriraju sa najfinijim italijanskim i franceskim vinima. Zato imamo dokaz iz onog doba, kad je naš istarski dobrotvor i suradnik našega lista, g. Fran Trampuž, znao da u Pazinu producira najrazličitijih i najfinijih kvaliteta vina.

Bez sumnje bit će potrebno da naš seljak — ne posvuda ali barem negdje u nekojim krajevima — polagano prelazi na drugu kulturu zemlje. Ističemo: Ne po svuda! Tamo, gdje vino manje rentira i gdje druga kultura uspjeva, treba da se odluči na taj korak. Kultura duhana, od koje su mnogi i mnogi toliko očekivali, sasvim se je izjalovila. Ali ima i drugih kultura. Svakako bi se moralo prije svega učiniti samo jedan pokušaj prije nego se promijeni čitava kultura. Ako pokušaj uspije, tekar onda može se definitivno preći na novu kulturu. Pa ima mnogo i mnogo grana poljoprivrede, koje bi ovdje u ovom, tamo u onom kraju nesamo uspjevale i nadomjestile vinogradarstvo, nego i seljaku nosile više koristi. Te grane bi bile: Bilinogojstvo, livadarstvo, voćarstvo (osobito kruške i šljive mogle bi dobro uspjevati i služiti izvozu), stočarstvo (u vezi sa livadarstvom), govedarstvo i mljekarstvo, uzgoj ovaca na široj bazi, uzgoj krmadi, živadarstvo i pčelarstvo i kao sasvim nove grane za kopnenu Istru — sviligojstvo i gojidba krizantema, koja je vrlo unosna.

O mogućnosti djelomičnog prelaza na druge kulture i o vinarskoj zadruzi, kaošto i o drugim potrebnim zadrugama, progovorit ćemo u narednem broju.

Danas smo htjeli samo da nabacimo u kratko nekoliko ideja, koje ćemo poslije sustavno obraditi i izvesti. Pri tome smo uvijek na raspolaganje našim čitaocima. Naš gospodarski i poljoprivredni stručnjak obilazit će Istru te na licu mjesta i tražiti sve eventualitete uspjeha jedne bolje gospodarske organizacije i probitačnije gospodarske privrede i proizvodnje te dati potrebne upute, a na temelju iskustva storiti temelj za daljnju akciju.

† Dr. Slobodan Ribnikar

U Beogradu umro je pretprošle srijede noću naglo dr. Slobodan Ribnikar, ugledni liječnik, rezervni sanitetski potpukovnik i direktor lista »Politike«. Smrt njegova kosnula se duboko cijelog beogradskog društva i javnosti. A sav jugoslovenski narod izgubio je u njemu odlična sina, koji je predanu službu narodu smatrao kao svetu neumoljivu dužnost. Otac mu je bio dr. Franjo Ribnikar, Slovenac rodom, općinski liječnik u Beogradu. Slobodan Ribnikar rodio se 7. novembra 1873. Kao mlad liječnik posao je odmah u Skoplje, još pod Turskom, i svojom osobitom spremom i požrtvovnim radom stekao opće simpatije, a u nacijonalnoj akciji i propagandi igrao vrlo vidnu ulogu. Bio je čovjek vrlo visoke inteligencije i kulture, izvanredno otmene i plemenite duše. Njegov djelotvorni patriotizam pribavio mu je opće poštovanje, koje je dobilo vidna izraza u ogromnom učešću na njegovu sprevodu. Čovjeku i rodoljubu neka je slava i vječna spomen!

DOPISI

IZ RIJEKE.

Nezadovoljni svijet. - Zabadanja. - General Grazioli. - Nova paritetika.

Jedno poslije podne sjedio sam u kavani «Central» na Adamićevu trgu i čitao Mussolinijev govor u Napulju. Recite vi, što hoćete, ali Mussolini je govornik prvoga reda. Da ne bi, nego kad ono digne ruku i zagrmi: A chi questo? A chi quel altro? A chi quel terzo? A chi tutto l'universo mondo? A oni dobri i vrući Napulitani svi u jedan glas: — A noi! managgia! l'anima... i tako dalje.

Sjedio sam, čitao razmišljao, kako je gotovo jednako govorio i d'Annunzio, dok je bio u našem gradu. I on bi pitao: A chi ovo? i a chi ono? — a naši Fiumanci: A noi! A noi! — vrag mu je na — kape... U Napulju — managgia! — a na Rijeci — vrag ti je... (recimo) na kape!...

Kako se to lijepo slaže! I sve onako čisto po latinski...

Sjedio sam dakle i čitao, kad me najedanput probudi nekakav silan štropot. Prisluhnem, a to se ne čuje drugo nego li pucketanje korbača; udaranje konjskih kopita, pa drndanje kotača, fijukanje lokomotiva; i pim! i pum! — ja sam Boga mi pomislio, da smo se vratili u doba slavne česarice Marije Terezije, kad je ono Rijeka zaista bila počela da «radi»...

Onuda prolazio Francele.

— Digo, Francele, počeli smo napokon da živimo, à?

— Dragi vi, ne bacilajte! To vam jedna lokomotiva vuče pet šest prazneh vaguni i već pol uri sviče, zač njoj je na pute jedan prazni vozić, a nima ki da ga makne ća od šini.

— E, ali oni vozovi?

— I oni su prazni zato i delaju ovolik stropot. A ća ne vidite tamo na kantune onega kinematografistu? Sve je ovo naručeno za njega, da more napravit jedan film, s kem će se svetu pokazat, da je Reka jedan mali Liverpul.

Ne ćeš ti pravoga, rodjenoga Fijumanca zadovoljiti, pa da ti je mama i vila Ravijojla!

Naš Nino nije baš pravi čistokrvni Riječanin, on je zapravo više Kastavac, ali svejedno — zadovoljiti ne možeš ni njega. Mi znamo svi, što je on svi učinio, da dodje do ovoga, do čega je došlo, i eto — sada je i on nezadovoljan. A s njime — baš s njime — nezadovoljni su i mnogi drugi na Rijeci... «Riscossa» ga i opet rešeta. Prije je odgovarao, a sad više ne čini toga. Ali mjesto odgovora, on je ovih dana otišao u Rim k Mussoliniju, da ga izvjesti o prilikama na Rijeci... A «Vedetta» je krupnim slovima pisala, da ga je Duce Mussolini primio vrlo ljubezno i da se je vrlo dugo s njime razgovarao. A to će reći: Duce j' s nami — tko j' prot nami, s njime hajd pod pete!...

Ali ako se Nino smije, ni «Riscossa» ne plače. I ona se hvali, da joj je Duce prijatelj i veli, da se Nino vara, ako misli, da će oni popustiti. Prije su bacali na njega krivnju, da pomaže Zanellijance, samo da tako dodje do što jače stranke na Rijeci. Sada mu pak iznose, da je čak u vezi s framasunima. Uostalom, veli «Riscossa», sve bolje službe na Rijeci drže framassuni i zaključuje: — Se Fiume avesse un vescovo, sarebbe massone anche questo! (Kad bi Rijeka imala svoga biskupa, i on bi bio framasun!) I još veli u tom istom članku («Giustizia sia fatta!») «Prije deset godina bili su — Hrvati, juče Madžari, a danas ultraitalianissimi! (To zacijelo ide i Nina, koji je sam priznao, da je do sedamnaeste godine bio Hrvat. Danas pravo kažem, meni su pravi Italijani i zato simpatični, što ne trpe Italijane, koji su jednom bili Hrvati...

Ovo se na Rijeci čitalo upravo onih dana, kad je ovdje bio na prolazu general Grazioli. General Grazioli je prije d'Annunzia bio guverner na Rijeci. Jednog dana bio je kod njega na razgovoru predsjednik narodnog Vijeća Sušak-Rijeka, pok. dr. Andre Bakarčić. Pok. dr. Andre nije imao dlake na jeziku, a kako je Rijeku poznavao bolje nego «šolad», on je generalu Grazioliju vjerno fotografirao sve ondašnje aneksionističke kaponje i o svakome je kazao, što je bio i kakav je bio. I on je za neke rekao, da su prije bili Hrvati, pa Madžari, a napokon ultraitalianissimi.

Nato general prekide pa će mu:

— A što vi mislite, doktore, da ih u Rimu ne poznadu?

Kad nam je to pok. dr. Andre pripovijedao u kavani «Grande» mi smo mislili, da će od toga u Rimu povući konsekvencije...

Povukli su ih, istina, ali kako?...

Kako bilo da bilo, ni ja nisam pravo zadovoljan. Prvoga oktobra sastaju se u Veneciji komisije italijanska i jugoslavenska, da u pogledu Rijeke urede ono, što još nije uredjeno. Tako će ovog puta poslije duga i teška natezanja doći na dnevni red i pitanje riječkih manjina... Učinit će valjda štogod za ono nekoliko Madžara i Nijemaca, koji su na Rijeci zaista prava manjina. Za nas, riječke Jugoslavene, ne će se ni ovog puta učiniti ništa budući da mi nismo na dnevnom redu. Na dnevnom je redu, kako već napomenuto, pitanje manjina, a kako smo mi Jugoslaveni na Rijeci većina, to bi Italijani mogli reći, da se ono pitanje nas ne tiče. I tako ćemo po svoj prilici i ovaj put ostati kratkih rukava.

Ala škometimo, da ćemo!... **Rokac.**

IZ ĆIĆARIJE.

Račljani posvuda traže «svoga popa». Bili su u Buzetu — nema ga, u Trstu pitaju za nj — ne nalaze ga; pisali su u Kopar — oni opet ništa ne znadu o tom «pastiru». Ne bi oni marili za nj, ali se — srame; a opet boje se da ne bi s njim odmaglila i — račljanska općina. A mljekarna?! Strah ima duge uši. No, sada im se najavio, ne Račljanima nego svojoj obitelji, tamo negdje iz Južne Italije, te ju pozivlje da dodje k njemu. — Nemaju Ročljani u zadnje doba sreće sa svojim pastirima, a nama se čini ni sa svojom općinom. Ne idu i ne idu kola naprijed!... Mažu oni i mazali su dosti, ali... dosti je blata a kola su slaba, pak ti voz ne će dalje... Ali ipak taj voz treba popraviti i metnuti na bolju stazu... Ali eto vraga! Još mi na Krasu nemamo nijedne nove ceste, nego samo one stare koje su gradili naši pokojni, da ih Bog pomiluje, ali koji se danas zaista okreću u grobu od srama radi nekojih naših izgubljenih ljudi. Ali, ufamo, i ti ljudi, i naš narodni voz doći će prije ili kasnije na nove ceste, koje ne će nam dati oni koji su nam ih — davali prije izbora... Bit će bolje — samo budimo pametni!

IZ ŽMINJA.

Jedne večeri poslao je naš sindaco Rovis svoje ljude po Žminju, da mu svakoga, kogagod uhvate, dovedu na općinu. Naredjeno — izvršeno: za nekoliko časaka bilo je dovedeno preko 30 ljudi na općinu. Tu im je načelnik saopćio, da je dobio iz Poreča jedno pismo, u kojem ga poljodjelski zavod moli, da ispita svoje općinare o njihovim gospodarskim potrebama i da ih zamoli, da pošalju u Poreč jednog zastupnika, koji će tamo potanko obrazložiti želje i potrebe općinara. Nato se vijećalo o svim općinskim potrebama i jednoglasno zaključilo, da se pošalje u Poreč g. Mate Peteh. Bio je potpisan i nekakav zapisnik. Ljudi su bili vanredno zadovoljni tim zaključkom, jer su bili uvjereni, da će g. Peteh najbolje zagovarati općinske interese u Poreču. Prividno se pokazao zadovoljnim i g. sindako. No drugi dan se sjetio, da je g. Peteh Jugosloven, pa mu je poslao reći, da je toboże dobio brzojavni nalog iz Poreča, da u Poreč ne smije da ide nitko drugi osim njega! Ta poruka g. sindaka izazvala je veliko ogorčenje po cijeloj Žminjštini. Ljudi se zgražaju i vele: «Čemu da nas pitaju sa pete, kad sami rade što ih je volja!»

IZ OPATIJE.

Gospodjica Stanka Trinajstić otvara ovdje tečaj za učenje franceskog i njemačkog jezika. Učenice i učenici, koji bi željeli da polaze taj tečaj, nek se prijave kod Ženskog Udruženja u «Zori». Gospodjica Trinajstić vodila je i prije jedan sličan tečaj u našoj «Zori» i to s najljepšim uspjehom. Preporučujemo roditeljima, da ne propuste ovu lijepu zgodu, već da na vrijeme upišu svoju djecu u spomenuti tečaj.

IZ SLUMA.

Prošle nedjelje bio je kod nas blagdan. Slavili smo svetog Mateja, našega crkvenoga patrona. Nakon crkvenih svečanosti imali smo ples. Svirali su nam Svetomartinčani. Cijeli je tok zabave potekao u najljepšem miru i redu.

IZ CRESA

Decenijama bila su creska nekoč bogata vlastela, i zato zvani «signori», samozvani gospodari creskog seljaka, koji je bio njihov kolon, njihovo roblje, koje nije smjelo da znade ni kako se zove ni koje mu je podrijetlo. Ta gospoda, slučajno italijanske narodnosti, imala su decenijama od Austrije «exequatur», da od čovjeka načine roblje, mašinu, koja će hraniti parasite. No priroda ne pozna zapreka, pogotovo ne umjetnih.

Creski je seljak uzor u ustrajnosti u radu i samo tako se tumači kako može ovaj kršni otok samostalno hraniti svoje stanovnike. I taj uzor-radnik, koji je po svojoj discipliniranoj prirodi sklon pravnome poredku društva, postavio je prije par decenija frontu parasitizmu i principu nasilja, koji su uvriježeni u krvi creskih «signorotta». Mučnim radom emancipovao se materialno i danas je creski seljak neovisan o kreditu nekadašnje vlastele. Ta činjenica muči cresku gospodu. Masa otvara oči. Patriarhalni mir, kojim su creski «signori» uživali, i još uživaju, kao monopol cresku općinu, kanda je u opasnosti.

Još preostaju fašizmi, revolveri, prijetnje sa paležem i ricinusom, da se održe pozicije i neumrli princip: uništiti seljaka, koji se budi. To je bitnost onog napetog stanja izmedju jedne i druge stranke u Cresu. To je bitnost — essenza — creskog fašizma. Sve drugo: ugroženi interesi Nacije na granici, subverzivni elementi i slično, to su sve samo strašila za naivne italijanske funkcijonare, koji već godinama nasijedaju toj dobro organizovanoj provincijalnoj komori. Istina je, da je creski seljak nacijonalno Slaven, da se on takav i osjeća i da su težnje ostalih Slavena u Italiji takodjer i težnje creskog seljaka. Ali od toga nikakve nesuglasice izmedju Cresana jedne i druge narodnosti sklonih uvjerenju, da će se pravedni i po opstanak Italije neopasni zahtjevi jednom morati poštivati i s njima računati. I zato je danas čitava creska poštena i pravnome redu sklona javnost u borbi protiv kamore na creskoj općini.

Denunciranje, ocrnjivanje, poskribiranje svega što zna čitati i pisati još ni danas nije prestalo. Ovime i insinuacijama o «subverzivnim» elementima drži creska kamora magičnom sugestijom u šahu razne vladine organe i to sve «radi interesa Italije», koji ovdje, nota bene, nitko ne ugrožava, a faktično radi individualnih težnja i planova te kamore, da i dalje terorizira, mahnita po općini, rasiplje općinsku imovinu i materijalno uništava creskog seljaka, koji joj je počeo da smeta pozivajući tu kamoru na odgovornost za prerazne čine upravne i financijalne naravi na creskoj općini. Narod u Cresu nema svojih zakonito izabranih zastupnika na općini. Izbori su provedeni pritiskom i creska općina, kao i toliko u Istri, nije drugo nego agencija fašističke stranke.

Na creskoj općini nesmetano izjavljuju se funkcijonari iste, da žele propast creskog seljaka. Arbitrarno primjenjuju ti samozvani zastupnici familijarne i druge takse.

Jedan trgovac, član toga famoznoga zastupstva, ima familijarnu taksu od 50 lira, a drugi trgovac u gradu, koji je u istim kondicijama, ali nije član zastupstva, ima istu taksu, ali od 600 lira.

Sličnih nepodopština ima bezbroj. Narod ne će da plaća. Creska općina dijeli dalje nekim motu proprio penzije pristašama te kamore, penzije, koje tim ljudima nikako ne pripadaju. Jer dotični ili su sposobni da rade ili imadu koga da ih uzdržava radom, a nemaju ni pravo na penziju, jer nisu nikada bili općinski funkcijonari.

Broj činovnika na općini svaki mjesec raste. Tamo nalaze zaposlenje svi članovi te «Ditte». Medjutim općina, koja daje stotine tisuća lira takse, kraj svega toga ni za korak dalje. Grad je u desperatnim prilikama, a o podopćinama da i ne govorimo. Tko to sve dozvoljava? Gdje su apostoli normalizacije? Ili se možda pod normalizacijom misli na uništavanje pojedinaca i općina!?

Širite „Istarsku Riječ“!

Franina i Jurina

Fr.: Si ga videl?
Jur.: Kega? Ća? Kade?
Fr.: Naš kalendarij «Franina i Jurina»
Jur.: Jezerostomilijun vrazi da sam
Fr.: Pak ća ti se pari?
Jur.: Ća mi se pari? — Non plus ...
Fr.: Kega zlodeja?
Jur.: To će reć, da ovakovega kalen... još ni videla Istra.
Fr.: Ma, Jurina, ća ne bi bolje bilo, ... stimo, da se naša knjiga sama ... Drugačeje bi nam mogli reć, ... kako cigani, ki svoj konji hvale
Jur.: Ća j' mane stalo, ća te drugi ... Magareća trumbesa ne pridu v ... Mi smo va ove pedeset i tri leta, ... jedno gudimo, pokozali, da um... hvalit i špotat. Ako j' trebalo, mi ... sameh sebe špotali, pak je ne zna... ne bimo malo i pohvalili, ako je ... vredno, da se pohvali. A on kalen... uprav i zasluži, da se ga pohvali.
Fr.: Je, je — ma ja bimi svejedno vol... ga drugi hvale. Ća govori Luca? ... videla?
Jur.: Ća? Videla? Još mi se ni pra... ni stepli v ruke, već ti mi ga je ... kako ne će da ga nazad da. Dana... jednum rukum držala kuharicu i ... palentu, a va drugoj je imela kalen... rij. Kad je prišla palenta na stol ... je sva prismujena i prez soli. Sa... već «Zdrava Marija» i još ni na og... ni iskri ognja. To ti j' dal kalen... za kega sam siromah zgubil toliko ... i uri.
Fr.: A moja Mare mi cel dan na... kako je ono lepo, ća su one dve ... stenfale od marmeladi i oneh d... golozeci. I još mi je rekla: da ste ... pustili, bile bimo još ća lepjega nap... pak bi vam bilo i vam bolje.
Jur.: Čovek ne žive samo od lakoma... jednem pravem, narodnem kalend... nora bit i drugeh pametneh i kor... stvari. A naš kalendarij ih hvala ... ma.
Fr.: To je istina. Otkada sam živ ... nisam videl jedne «Pratiki», va ko... bilo toliko korisneh i praktičneh na... koliko ih je va ovem našem lun... Pod ovemi novemi gospodari čovek ... puti ne zna ni ća ima dat, ni ća ... prijet. A va lunarije je to sve lepo ... maćeno.
Jur.: Mi gre vražji smeh na one steur... vina. Kako znaš, mi smo oni st... zakon prnesli va našem kalend... onakov kakov je — koliko je dug ... rok, od besedi do besedi. Komać je ... bilo štampano, već je guveran dal ... ved, da se one steuri od vina dole hi...
Fr.: Pak ća misliš, da je guveran ... steuri dole hitil zato, zać da su bile ... našem kalendarije?

P O D L I S T A K

DR. IVAN HASLINGER:

Čisti ljudi — zdravi dom!

Davno je već tome kad su Gospodin Bog i sv. Petar išli svijetom, da vide, kako ljudi žive i što rade.

Idu oni opet tako po svijetu pa dodju do ciganske šatre. Pod šatorom jauče ciganin. «Što je, cigo?» upitat će ga sv. Petar. «Će ti dore, što te boli?» A cigo se javi: «Dore me pićore, bole me noge!» Pogleda sv. Petar bliže, a ono cigi noge u jednoj krasti, a zaprljane Bog da prosti! «A što bar ne opereš noge pa odeš liječniku, da vidi što je?»

Odu oni dalje i dodju do nekih ciglara, koji baš oderaše mačka. Pita njih sv. Petar: «A što ćete ljudi, od ovoga mačka?» Oni mu odgovore: «Ocemo uciniti jedna vecera od ovo macak». Pljucnu sv. Petar i povuče Boga za rukav pa mu prišapće: «Jok, Bože, ne ćemo ovdje večerati» i odoše dalje.

Idu oni, idu tako dalje i dodju baš na sam Uskrs o podne u jedno naše selo. Narod grne baš od mise i razilazi se kućama, pa da će k objedu.

Gledaju Bog i sv. Petar tu lijepu sliku pa zažele, da i oni sjednu u kojoj priprostoj kućici s našim ljudima k stolu. Gledaju oni po selu kuće te vide jednu, što je više po strani stajala. Pred njom malena zelena livada, a po njoj staza, što vodi ravno do kuće, a ova bijela bjelcata, kao da je od snijega, a lijepa velika okna, čista pa oprana sjaje se kao krijes o Božjem suncu. Pred kućicom se vinova loza uspinje uza zid pa nadvisuje malu sjenicu, u kojoj stoji sto i dvije klupčice a oko njih šaroliko cvijeće.

Odmah odluče da stupe u tu kuću, jer je bila doduše malena i priprosta, ali čista i bijela. Udju u dvorište, ali bome i ovo čisto i pometeno. Ravno i nasuto šljunkom, oko bunara sve suho i čisto, nema onih kaljuža i blata, kako se to drukčije vidi po našim dvorištima, a gnojištu ni traga ni glasa. Gnoj su u toj kući spremali negdje iza staje u veliku jamu. Tamo su bili i svinjci, koji su stajali na visokim stupovima, a od njih je vodila graba ravno u gnojnicu. Gospodinu Bogu i svetomu Petru bude milo od tolike čistoće i ljepote, pa se prikažu domaćinu kao putujući djaci i zamole ga, da bi smjeli kod njega da otpočinu i da malo zagrizu. Domaćin je stajao pred kućom s ostalom družinom. Sve lijepi čisti ljudi, dječica počešljana, zalizana, bosa, ali lijepih čistih crvenih nožica. Lijepo i prijazno primiše naše putnike, a ovi će odmah da hvale čistoću i red u ovoj kući, pa kako bi morali i ostali seljaci da ovako drže svoje kuće. Domaćinu je bila mila pohvala učenih ljudi iz grada pa im stade pokazivati i uredjaj svoje kućice. Eno hodnik čist i pometen, u njemu stalak za škafove s vodom, natkrit, a škafovi pokriti poklopcima, da ne padaju muhe i prašina u njih. Kuhinja i obje komore otvorene, zrače se, u njima red i čistoća. Kuhinja okrečena, sudje čisto, sjaji se po policama. U jednoj komori sprema se samo živež. Na kocima visi suho meso, kobasice, luk, na policama kruh, sir, mlijeko i slično, a na podu krumpir i repa. U drugoj komori orudje, orma, lanci, čizme i opanci, pa neke bačve i slično. Ovo su tako razdijelili u dvije komore, da ne bude živež zajedno s umrljanim stvarima i s onim, što se upotrebljava na životinjama. Osim toga imali su i jednu posebnu sobu s jednim prozorom i s jednim krevetom, malenu doduše, ali vrlo čistu i lijepu, a praznu. Naši putnici upitaju, čemu služi ta soba, a domaćin im kaže, da mu je jedan sin kod kotarskog suda u gradu, pa kad on dodje sa ženom k njima u pohode da ovdje spava. A i djukčije im ta soba vrlo dobro služi, kad tko oboli pa ga treba odijeliti od drugih zdravih ukućana. Tako je lani mala Dragica imala neku bolest u grlu, a doktor rekao, da je to difterija ili, kako naši ljudi vele, «ugtee» ili «gusobolja», pa da će djeca oboljeti, ako je ne uklone. Eto tu je ta sobica vrlo dobro poslužila, jer Dragica u njoj svoju bolest odležala i ... se trebala da mješa s ostalom zdravom djecom, pa su tako svi drugi ostali zdravi. Kad je Dragica ozdravila, tu su sobu raskužili, kako ih je liječnik napatio: ... su naime oribali lugom, zidove iznova okrečili, a sve su rublje i posteljinu, što je Dragica upotrebljavala, u vrelo... iskuhali. Začude se naši putnici tom krasnom i vrlo zgodnom rasporedu, svemu tome redu i svoj čistoći u kući. Zatim podjoše s cijelom družinom u veliku sobu pa da će k objedu. Soba velika i prostrana, zračna pa svijetla, lijepo bijelo oličena. S južne i istočne strane veliki čisti prozori, a sa sjeverne i zapadne kreveti i peć. ... su uza zidove stajale ladice i škrinje, medju njima i oveći ormar sa staklenim vratima, u kojemu su spremali tanjure, zdjele, pa čaše i vrčeve i ostali pribor za jelo. Na velikom čisto oribanom hrastovom stolu bijeli bjelcati prostirač, na njemu tanjuri, uz tanjure vilice, noževi i žlice. Na jednom kraju stola, gdje će domaćin ... sjedne, vrč svježe vode, a na drugom

Jur.: Vej si ga djaval. Dandanašnji je sve moguće.

Fr.: To je, kako da bi neki rekal, da naš kalendarij dela mirakuli. Barem tako nekako govori naša suseda Zvana. Pride ti ona nebore danas zapolne k nam i sve se tuži, da ju negdere neč smudi i svija. Moja Mare ni pet ni šest, obrne ti nekoliko stranic va kalendarije — i pročita njoj, ča bi morala učinit, da njoj ono projde. Zvana j' storila, kako tamo piše, i ćeš verovat, da je va pol uri bila zdrava kako tić.

Jur.: Ja vavek govorim: ki ima va žepe kalendarij «Jurinu i Franinu» ima puli sebe i albukata i duhtora, pak mu ih ni trebe nikamo poć iskat. Nego naš kalendarij ima i nekoliko drugeh jako znameniteh stvari. Kako se napriliku nutre lepo govori od materah.

Fr.: A to je i potrebno, zać pokle one vražje gveri mladost je prilično podivela, pak kadagod ne rešpeta ni rojenu mater svoju.

Jur.: A ća ti se čini ono, od oneh strahoviteh beštij, ke su na našoj zemlji živele prej milijuni i milijuni let?

Fr.: Kako je ono lepo stumačeno i sve s figuricami, tako da čovek more lepo znat i videt, kakova su bila ona strašanjska blaga. A drago mi je, da smo nutar stavili i onu epištolu od gveri, ka je prej četire leta bila v Reke. Vavek se govori od nekakoveh «žurnadi de la šangue», a nijedan ne zna ća ni kako je ono bilo.

Jur.: A kade su sve one druge stvari. Osobito mi je drago, da je nutre naš pokojni beršećki plovan Mondić Jelušić. Svi su ga pozabili, ma mi smo ga va pamete držali. Ono je o njemu lepo napisano, a i on njegov litratić je baš lep. Kada ga gledam, mi se pari, kako da je živ. Bog pomiluj našega dobrega plovana Mondića.

Fr.: A ća govoriš pak od oneh litrati od izbori, od sokoli i sokolic? A jako dobro smo učinili, da smo prišostali nutar i onu sliku od Narodnega Doma va Pule. Neka se zna i vidi!

Jur.: Ja mislim, da te se jako dopast i one pripovečice, male i kratke, ale sve jedna lepja od druge. A koliko je pak samo oneh mićeh paćuharijic, kem bi se čovek i mrtav nasmel!

Fr.: Škoda, da nisu nutra stavili i onu moju.

Jur.: A ku?

Fr.: Ter znaš onu: Bil je jedanput cigan, ki je vozil na otprtem voze seno. Projde onuda neki čovek, pak ga pita: — Digo, cigan ča voziš va tem voze? — A cigan mu odgovori: — Drva. Nato se on čovek razjadi i otrese se na cigana: — Kako moreš ti mane reć, da su ono drva, a ja znam, da je seno? A cigan: — Kada znaš, zač pitaš?... Ča ni morda ova smešica lepa?

Jur.: Je, koliko je, ma va kalendarije ima ih puno lepjeh. Kad sam ih čital, tako sam se strašno smel, da se je od mojga smeha cela kuća tresla.

IZ BUZETA.

Deputacija kod potprefekta u Kopru. - Potprefekt u Buzetu. - Tuzbe deputacije neuvažene.

Na 1. VI. pozvao je općinski načelnik sve župane, jer je u novinama pisalo, da općina ima 1 mil. 46.000 lira duga. On im je kazao, da dug nije tako velik, jer da iznaša samo oko ½ mil., a to da su još stari dugovi kao na pr. za vodovod, za topove, za popravak zvonika. Od novog duga da je samo 280.000 od aprovizacije, ali i to se ima još primiti od stranaka. Ako ne će da vjeruju, neka se izabere 6—8 ljudi, koji neka dođu da pregledaju općinske knjige. Radi toga su župani izabrali šestoricu, kao deputaciju k prefektu. Išlo ih je u Kopar dne 2. VIII. petorica i to: Fermeglia, Drašćić Antun, Vivoda Antun, Dussio, Canziani i Natale. Oni su zamolili potprefekta, nek pošalje u Buzet jednog revizora, koji će s njima da pregleda općinske račune, ustanoviti visinu duga i staviti na čisto, otkuda taj dug dolazi. Potprefekt ih nije baš lijepo primio i odmah im je odgovorio, da to on ne može učiniti, jer mu ne dozvoljava zakon. Deputacija mu je obrazložila, da od aprovizacije nije moglo nastati duga, jer su svi seljaci i gradjani platili robu još prije nego li su je primili. On im je to objasnio time, da je bila vrlo slaba uprava, koja je novac inkasiran za aprovizaciju upotrebljavala u druge općinske potrebe, a ne u podmirenje primljene robe. Tako je samo 55% od inkasa predano za robu, a 45% je potrošeno na popravak cesta i drugo. Deputacija se je potužila na slabo vodstvo općinskog dobra u prijašnje vrijeme. Tako nisu kod likvidacije aprovizacije metnuli preostale artikle na dražbu, već su ih prodavali ispod cijene, kaošto su oni htjeli. Ti ljudi i danas vode glavnu riječ u Buzetu. Potprefekt im je priznao, da je zaista bila slaba uprava u općini i da bi on mogao mnoge postaviti u hladovinu, kad bi nekoje dokumente izvadio iz svoje ladice. On toga ne će da čini, da ne bude škandala, a i političke prilike mu to ne sasvjetuju. Iza kako je pak gosp. Rigo na općini, stvar teče u potpunom redu, a i proti općinskog zastupstva se ne može ništa prigovoriti. Veli da on nema razloga, da bi raspustio općinsko zastupstvo i imenovao komesara. Deputacija pak nek mu sastavi jedan memorandum, koji će on proučiti. Kroz neko vrijeme doći će u Buzet, pozvat će ovu deputaciju, a i one, koje deputacija smatra odgovorne za ovakvo stanje u općini, pa će im on, potprefekt, rastumačiti jedan za drugim svaki izdatak općine i kako su točno nastali dosadašnji dugovi. Buzetska općina nije baš u najgorem stanju, jer su druge općine, kao Pula, Volosko, Poreč i druge, koje imadu mnogo više duga.

Na koncu se je gosp. Dussio potužio na grubo postupanje nekojih činovnika u Buzetu, nesistemizirano poslovanje kod uplate poreza, jer izvanjski općinari moraju po nekoliko sati stajati u Buzetu, dok dodju na red da plate. Kada je najviše posla na polju, seljak ne može da gubi vrijeme u čekanju. Ova deputacija — kazao je Dussio — nisu samozvanci, već upomoćeni od preko 9000 općinara. On kao urodjenik iz stare Italije živi u Buzetu preko 4 godine i dobro je upoznao seljake buzetske općine i konstatirao je, da su to čestiti ljudi i dobri gradjani, a samo nekoji hoće da ih predstave kao opasne elemente. Nek gosp. potprefekt javi deputaciji par dana prije svoj dolazak u Buzet, pa će vidjeti, kako će ga narod dočekati. Potprefekt mu je odgovorio, da on ne želi, da bi mu općinari činili kakve manifestacije, ali da vjeruje tako iskrenim i otvorenim izjavama gosp. Dussia. Iza raspravljanja, koje je trajalo oko jednog sata i pol potprefekt je deputaciju otpustio.

Prve dane augusta gosp. je potprefekt zaista došao u Buzet. Za njegov dolazak nismo znali. On je najprije raspravljao sa onima u općini, a zatim pozvao nekoje članove one deputacije, koja je bila kod njega u Kopru. Naše članove deputacije uopće nije ni pozvao, na one članove iz grada navalio je, izružio ih i rekao im, da mu je žao, što ih u Kopru nije izbacio, kad su mu došli sa neosnovanim tužbama i to još u društvu sa Hrvatima. Vrlo se nepovoljno izražavao o nama, koji ovdje mirno živimo bez ikakvih prava, premda smo u ogromnoj većini u svoj općini. Gosp. Dussio mu je odgovorio, da će budući općinski izbori biti drukčiji, pa će se vidjeti za koga je većina buzetskog pučanstva. Gosp. je pak potprefekt De Suni ostao uvjerenja, da će se izbori morali provesti, kaošto je to već u njihovom planu zacrtano.

Nismo htjeli ovo iznijeti u javnost, jer smo željli, da svoje domaće prilike sami mirno riješimo, ali sada kad vidimo, da se s nama postupa kao bespravnom marvom, javljamo ovime svim općinarima da znadu, da mi nemamo nikakvo pravo uredjivati svoje općinsko gospodarstvo. Dužnost imamo samo da plaćamo općinske poreze, a kamo novac ide, ni brige nas! Gosp. De Suni je uvjeren, da je sve u redu, što nekoja gospoda u Buzetu rade. Mi izbornici i poreznici i Hrvati i Italijani nismo istog mišlenja sa gosp. potprefektom, pače smo uvjereni u protivnom.

IZ ZADRA.

U Zadru danas ponestaje — Zadrana. Većina njih koji žive od činovničkog hljeba, rastepeni su kojekuda, a zadnja im je utjeha da dodju nekad pod stare dane sačekati smrt u «svetoj Zari». Danas nema u našem gradu nijednog mjesta, ni ureda, a da ga ne zauzimlju Italijani iz starih pokrajina i da ne potiskuju rodjene Zadrane. Doseljenici imaju prednost pred urodjenima, pa se protiv toga zadarska ulica buni. Često se čuju ispadi u tom smislu po trgovinama, ulicama i dućanima, a važna se retorska gombanja vode osobito u kavani «Lloyd». To je pak jedino što daje života nekoć veselom i bučnom Zadru, koji je reduciran na potpuno mrtvilo, što prave Zadrane ispunja očajanjem i ogorčenjem.

Razne športske utakmice, konferencije, pa i kongresi sa poluostrva, kao što je onomadne bio kongres klerikalnih učitelja, nemaju nikakvog efekta, jer kruta realnost drukčije govori. Zadnja karta na koju su Italijani polagali posljednju nadu, bilo je službeno obećanje o gradnji željeznice Zadar-Knin, da postignu priključak na ličku željeznicu. No razvoj prilika u Jugoslaviji uvjerio je i najveće optimiste, kako je i ta nada potpuno bez temelja.

Izjutra do podne ima nešto života, jer naš svijet dolazi iz okolice da namakne najnužnije živežne namirnice i da štogod pazari. Čovjeka upravo iznenadjuje učtivost i popustljivost trgovaca. Iz dućana ne pušta, ako se nešto ne kupi. Kod toga oni upadaju u obligatne jadikovke nad sudbnnom Zadra. Neprestano opetuju onu: «A što bismo mi bez naših susjednih Jugoslovena?

Večeri su tihe i mirne. Nova obala i kavane zjaju prazninom. Glavna zadarska kavana «Bristol» (sada «Savoja»), koja je nekad bila uvijek dupkom puna svijeta, danas je kroz cijeli dan prazna. Iz znatiželjnosti pitao sam neki dan konobara, da mi iskreno kaže, koliko gosti posjećuje dnevno kavanu. «Pa, ima ih — odgovori — par tuceta, a sav deficit nadoknadjuje država, ali i to će malo da potraje.»

Općinske i državne su daće neodržive, ma da je Zadar slobodna luka. Dapače se govori da predstoji mogućnost, da se i ta blagodat oduzme Zadru, a što će tek onda biti? To Zadrane još jače zabrinjuje.

Više stotina naše djece pohadja osnovnu školu. Pouka je upravo monstruozna. Sve ide za tim, da ih se raznarodi. Italija je i tu zbacila krinku svoje navodne kulturne misije.

Zadarska bolnica nije više na onom stepenu, na kojim se prije nalazila, te se i u tom pogledu čuju same tužaljke. Ona je sada militarizovana. Da nema našeg elementa bolnica bi bila prazna.

Naš svijet želi, da mu se povrate kulturna društva, a i barem jedno privatno zabavište za djecu. Rimska im vlada pravi u tom pogledu sve moguće neprilike, pa je zato položaj Jugoslavena vanredno težak.

IZ KOPARŠTINE

Ne zadostuje, da smo obloženi z davki za žive in mrtve, da bomo kmalu morali plačevati od izkopnelega snega: dobili smo še plačilni nalog, s katerim se od nas terja davek iz prejšnjih let, katerega smo že davno plačali! Seveda so izjeme, kajti večina jih je, ki res niso plačali, a na ljudi, ki so davek plačali, vpliva terjanje že poravnanih davkov zelo neugodno in izgubili so v davčni urad vse zaupanje. Marsikatera kletva in psovka pade račun nerednosti v tem uradu in konča se z: «lumparija». Davkoplačevalci se povprašujejo: «Ali smo res doživeli čase, ko nam uradujejo analfabeti?»

Davkoplačevalec pobere svoje «kvitance» in se odpravi na več ur dolgo pot v Koper na davkarijo, da bi se rešil stroškov. Tu ga pa pošiljajo od Poncija do Pilata in vse zastonj... V prvem uradu nimajo protokola, a vseeno hočejo, da kmet plača že poravnani davek iz prejšnjih let in potem še-le, če mu ni prav, naj vloži rekurz. Če pa pride stranka v tej zadevi na davkarijo, je pasje nahrulijo in zapode, da sama ne ve, kaj bi počela.

Pričela se je res doba zatiranja. Naši ljudje so štedili in skrbeli za redno plačevanje davkov. Denar, ki ga teško zaslužijo in s trezno varčnostjo prihranijo za druge prepotrebne reči, ga desetkrat obrnejo predno ga izdajo: naj bi ž njim vdrugič plačali davek?! Naj bi imeli same poti in trošili denar po krivdi drugih? Ne, tega nikoli ne!

Vsekako je potrebno, da kdo s pristojnega mesta pouči te uradnike. Še bolj pa je tu potrebna metla in nastavitev veščih uradnikov!

Gospodarstvo

KAKO SE PRIREDJUJE VINO IZ GNJILOG GROŽDJA?

Rijetke su one godine, da je za vrijeme berbe čitavo grožđje posve zdravo. Obično imade uz zdravo i mnogo **gnjilog** grožđja te ga valja, kako sam već spomenuo u jednom članku, posebice pobrati. Gnjilo grožđje, koje naši vinogradari jednostavno u vinogradu puštaju, treba da preradimo. Iz takovog grožđja dade se učiniti prilično dobro vino. Pri tom služi nam u prvom redu **sumpor.** Sumporni dvokis (dim izgorenog, čistog sumpora) imade naime to svojstvo, da uništi klice štetnih gljivica i bakterija. Stoga nekoji preporučaju, a ja to odobravam, **da se i bačve, u koje se stavlja kuhati inače zdrav mošt od bijelog ili crnog grožđja, najprije lagano zasumporaju.** Da zapriječimo vrenje mošta, odnosno da ga raskužimo, možemo da upotrebimo mjesto sumporanja neku sô, nazvanu natrijev bisulfit, koji se jednostavno baci u mošt i dobro promiješa.

U tu svrhu pripravimo jednu ili više, prama potrebi, zdravih posuda (badanj ili otvorena bačva), koje imaju odozdô čep za točenje. Te se posude **dobro** zasumporaju, **tako,** da su nasićene sumpornim dvokisom (dimom). Da nam taj plin (dim) iz badnja ili bačve ne izadje, pokrijemo ga plahtom ili ponjavom.

Netom naberemo dostatnu množinu gnjilog grožđja, treba da je **odmah sprešamo** i mošt ulijemo u za to pripravljenu posudu. Nato ga dobro **promješamo,** da **usrka što više sumpornog dvokisa,** i puštamo tako **mirno da se** očisti od prilike **5—6** dana.

Mošt u ovako zasumporanoj posudi ne može dakako da vrije, a to mi uprav želimo, jer se inače ne bi **očistio.**

Iza 5—6 dana tvari, što su lakše od mošta, sakupljaju se na površini te se pjenicom poberu i odstrane, a tvari teže od mošta, kao zemlja stalože se na dno posude. Zatim se čisti mošt istoči i ulije u čistu **nezasumporanu** bačvu, da povrije. Samo pri tom moramo da pazimo, da se mošt što više **prozrači,** da **izgubi opet usrkani sumporni dvokis, jer inače ne može dobro da vrije.**

Mjesto otvorenog posudja za čišćenje mošta od gnjilog mošta, možemo da upotrebimo i obične bačve, ako ih imamo.

Da pospješimo vrenje ovako očišćenog mošta i da dobijemo iz njega bolje i stanovitnije vino, **dodajmo mu na hektolitar** par litara **mošta od dobrog zdravog grožđja**, koji se nalazi u **punom vrenju.** A još će bolje biti, ako mu dodamo **čistih selekcijonisanih gljivica** (kvas), koje dobijemo na kemičkoj stanici (na pr. u Poreču, Gorici ili Ljubljani) u malenim staklenkama sa naputkom, kako ih valja upotrebljavati.

Vrenje mošta uopće mora da se što prije izvrši. Ako nam jedna ili druga bačva prepolagano vrije, uzrok je kišovito ili hladno vrijeme ili pak u tome što je dotična bačva **previše zasumporana.** Vrije li mošt u bačvi prepolagano zbog kišovitog ili hladnog vremena, tada moramo podrum na bilo koji način da stoplimo. Obično dostajat će, kako već prije rekoh, da kroz dan, kad je toplo, podrum otvorimo, a noću **dobro zatvorimo**. Ako pak mošt ne vrije dobro, jer je bačva previše zasumporana, onda mošt **istočimo** da se dobro **prozrači,** i to da izgubi bar **jedan dio sumpornog dvokisa,** koji **priječi** vrenje.

Kad mošt potpuno uzavre, to se pozna po tome, što izgubi **svu slatkoću**. To biva kad je i **tiho vrenje posve dovršeno,** a to se kod nas u Istri obično dešava **oko «Martinje».**

Takvo vino valja što prije, a **najkasnije** prije **Božića**, da pretočimo u **čiste zdrave i malko** zasumporane bačve, i to tako, da ga najprije istočimo u kakav badanj, a istom onda ulijemo u za to pripravljene bačve.

Zbog toga se toči prije u drugu posudu, e da dodje mlado vino što više **u dodir sa zrakom.**

Ako za tako pretočena vina upotrebljavamo **iste bačve,** u kojima **je prije vrelo vino,** tada moramo da ih prije **temeljito očistimo od taloga i ponovno speremo.**

Kod nas imade vinogradara, koji tvrde, da je bolje, da mlado vino što duže ostaje na talogu ili — kako oni vele — na... matici. No to **ne valja**, jer talog sadržava mnogo škodljivih tvari, koje vinu veoma štete. Stoga mora da se vino što prije odtoči od taloga, jer se inače uslijed toga vrlo lako može da pokvari.

Samo iznimnom ga slučajevima puštamo duže vremena na talogu i to ako imade mlado vino zbog slabe godine neobično mnogo kiseline, a da je inače sasma zdravo. To učinimo zato, jer kvasne gljivice, koje se nalaze u talogu, unište jedan dio suvišne kiseline, uslijed čega postaje vino **milije** i **tečnije.** No pri tom zapamti dobro, da valja vino češće drvenim štapom promiješati, da se vino prebrzo ne čisti.

U proljeće, najkasnije u mjesecu **aprilu** ili maju treba pretočiti vino po **drugi,** a u **augustu** ili septembru po **treći** put!

I kod ovih posljednjih pretakanja, mora da dodje vino u dodir sa zrakom i bačve valja **sasvim napuniti** i nadolijevati zdravim vinom, tako da ti ostanu bačve uvijek **pune**. Čepovi (tapuni) moraju uvijek **dobro zatvarati.** Ne zavijaj **krpa** ako tapuna! Uzmi radije predivo ili još bolje **okrugle** tapune od **pluta** (curge).

Ponovno moram još da naglasim, da podrum, u kojem se vino spravlja mora da bude uvijek čist i zračan te ne smije biti u njem ništa drugo osim vina, posudja i podrumskog (konobarskog) orudja. **Prije i poslije svakog pretakanja neka se zapaljenjem sumpora podrum raskuži,** iza kako si ga temeljito očistio.

Fran Trampuž.

Politički pregled

Politički položaj u Jugoslaviji.

Ministar unutrašnjih poslova g. Nastas Petrović bio je u utorak u Zagrebu, i cijelo poslije podne i veče razgovarao najprije s g. St. Radićem lično, a onda s cijelim vodstvom HRSS (hrv. repub. selj. stranka). Nakon ovih razgovora izdalo je vodstvo HRSS ovo saopćenje:

«Dne 23. o. mj. sastao se je ministar unutrašnjih posala g. Nastas Petrović sa predsjednikom HRSS. U podužem razgovoru, koji je trajao puna tri sata, predsjednik HRSS čestitao je najprije gospodinu ministru na njegovom muževnom i državničkom držanju kod verifikacije hrvatskih mandata, bez kojega ne bi bilo današnje normalne političke situacije. Od toga je prešao govor na strogi demokratski parlamentarizam, kao na jedini put za riješenje svih naših unutrašnjih pitanja. Predsjednik HRSS razložio je potanko i temeljito mišljenje svoje, hrvatskog narodnog zastupstva i HRSS o sigurnosti i nepromjenljivosti naših granica,

---

kraju veliki hljeb kruha i soljenka. Oko stola klupe, a na prozoru kraj stola u posudi kita proljetnog cvijeća i grančica procvale kajsije, mandalice, što li. Oh da vam je bilo osjećati to zadovoljstvo i milje, kad bi svi pristupili stolu, domaćin učinio znak križa i svi se tiho pomolili pa onda veselo posjedali za sto, a snaha unijela veliku zdjelu vruće kokošje čorbe pa je stavila na sto.

Iza čorbe donesoše sarmu, pa zelje s narezanom šunkom i uskrsnu kobasicu, vazmenku, a poslije toga pogaču od finoga kukuruznoga brašna, zlijevku, polivenu slatkim skorupom (vrhnjem, kajmakom), a kojom se djeca najviše pojagmiše. A prijala je bome i našim putnicama, koji takvo što još nisu nikad jeli. Pohvališe domaćicu, a ona samo reče, da je čula pripovijedati, kako je strani svijet za velikoga rata stradavao, jer nije bilo dosta pšenice a nije znao, da se i od kukuruznoga brašna može ispeći dobra pogača, a vele, da u gradu znadu od nje načiniti i tortu.

Poslije objeda djeca se pristojno oprostiše i odmah odletješe na dvorište, da se igraju, a stariji ostadoše, da se još malo razgovaraju. Naši putnici spomenuše, kako su ta djeca zdrava i vesela, pa čista i uredna, da ih je upravo milina pogledati, a domaćin im ispriča, kako se u njihovoj kući daje djeci red. «I mi stariji», reče, «zimi se koji put okupamo u toploj vodi, a ljeti često i u obližnjoj rijeci, što ondje iza vrba protječe, i svake se nedjelje preodjenemo. Kamo bismo mi došli, da se ne čistimo i ne redimo, gdje povazdan kopamo po zemlji i blagom se bavimo, ali naša se djeca redovito svake subote kupaju i onda presvlače, a posteljinu mijenjamo svakih 14 dana. Da vam je samo vidjeti djecu, kako se veselo po vodi praćakaju, a dobra naša majka bude sva mokra kao patka, dok ih svih ne opere. Ali ta vam ne liježe, dok djecu ne uredi, kako treba. Bog joj dao samo zdravlje i dug život, da djecu postavi na noge».

U to se putnici već i digoše, da će poći, ali ih domaćin zaustavljao: «Pa kuda ćete, gospodo djaci, tako brzo? Ima još vremena, pa možete kod mene baš i prenoćiti...» — «Gospodaru dragi», reče jedan od njih, «daleki su naši puti, treba da idemo. Na svemu Vam hvala, a od Boga plaća!» U to stupe u sobu djeca te donesu vijenac od lijepih žutih okruglih cvijetova, pa da će njima darivati putnike. Ovaj stariji prihvati vijenac i stavi ga maloj Dragici oko vrata, digne lijevu ruku i blagoslovi vijenac. U taj tren stvori se od vijenca djerdan cekina, a putnici iščezoše kao da ih je zemlja progutala.

Nadalje je bilo govora o monarhiji i o parlamentarizmu engleskog tipa, gdje se potpuno izražava i nepovredivo čuva suverenitet naroda, te je i takova parlamentarna monarhija sposobna za savremeni socijalni razvoj i napredak. Zatim je predsjednik HRSS to aplicirao ili primijenio na naše prilike i onda je razgovor prešao na pitanje vanjske politike.

Predsjednik HRSS naročito je istakao da su dva glavna uzroka šestgodišnjemu nevaljanom i nasilnom centralističkom režimu. Prvi je razlog to, što je hrvatska inteligencija 1918. proglasila u velikoj većini, da je hrvatski narod bio austro-ugarsko roblje, koje su Srbi oslobodili. Drugi razlog, što najveći dio naročito srpskog upravnog činovništva upravo s prezirom govori o demokraciji i o parlamentarizmu, pa prema tome i o narodu, a napose o seljaštvu. To činovništvo čvrsto vjeruje, da je današnja parlamentarna vlada samo jedna epizoda ili jedna privremena slučajnost, koju da mora zamijeniti opet nametnuta vlada manjine ili čak diktatura. Zato je od svega najvažnije, da oba ustavna faktora, parlmenat i kralj, u potpunoj suglasnosti učvrste i razviju parlamentarnu i demokratsku vladavinu do svih njezinih konsekvencija i da posve onemoguće svaki zakulisni upliv sa strane, koji bi bio uperen proti parlamentarizmu i koji vodi sigurno u katastrofu.

Na koncu je predsjednik HRSS osobito istaknuo, da politika sporazuma HRSS nije i da ne može biti nikakva taktička igra ili varka već zato, što je iskreno i muževno prihvaćena od sveukupnog hrvatskog naroda u čvrstom uvjerenju, da su interesi naroda hrvatskoga, naroda srpskoga i naroda slovenskoga nesamo slični, nego upravo identični ili istovjetni. Ovo je sve predsjednik HRSS ponovio točno i precizno na drugom razgovoru, koji je trajao na večer od 9 do blizu 12 sati, a kod kojega je prisustvovalo gotovo cijelo predsjedništvo HRSS. Tu je iza izmjene političke misli nastao najsrdačniji razgovor o našem narodnom, a napose seljačkom životu. Poslije toga ostalo je predsjedništvo HRSS na okupu još čitav sat, da odmah stvori potrebne odluke za daljnji rad oko velikog djela narodnog sporazuma i takvoga državnog preuredjenja, koje će svom dušom i posve slobodnom voljom prihvatiti većina i srpskih i hrvatskih i slovenskih narodnih zastupnika, a prema tomu i nesumnjiva većina Slovenaca, Hrvata i Srba. U Zagrebu, 24. rujna 1924. Stjepan Radić, predsjednik HRSS, dr. Juraj Krnjević i dr. Stjepan Košutić, tajnici HRSS.

Beogradska «Pravda» komentariše značaj Radićevog komunikeja i kaže, da to znači znatan korak stabilizaciji države i konsolidaciji današnje političke situacije. Jasno je, da je evolucija radićevaca u parlamenat danas već podaleko odmakla. Danas se ne samo ne pobija, već se čak i prihvaća današnji poredak u državi i pojavljuje se želja za kolaboracijom sa njenim nosiocem kraljem i parlamentom. To je znatan momenat u historiji jugoslovenskog narodnog ujedinjenja.

Zagrebački «Jutarnji List» dobiva informaciju, da je tokom razgovora g. Nastasa Petrovića s g. Radićem u Zagrebu bilo govora i o tome, da g. Radić bude primljen u audijenciju od Nj. Veličanstva Kralja. Do te audijencije vjerovatno će doći odmah nakon povratka Nj. Veličanstva u Beograd, te će ta audijencija — uvjerava se u vladinim krugovima — poslužiti kao najjača manifestacija normaliziranja prilika u zemlji i državotvornosti politike HRSS.

«Politika» i «Vreme» u Beogradu donose razgovore sa g. Radićem nakon sastanka sa g. Nastasom Petrovićem. G. Radić je izjavio saradniku «Politike», da će se ići u izbore ne samo sa konturama sporazuma, nego se stvar razvija tako, da će se ići sa parolom i željom, da se na srpskoj strani dobije formalni pristanak za sporazum, kojega sada nema. Već je sada nastupila promjena u stanju stvari, jer HRSS počinje da izlazi sa zahtjevima posve ekonomske, administrativne i socijalne prirode i time provod realnu politiku. Kada se riešavalo o podjeli portfelja, onda je HRSS naglasila, da kod biranja ministara nema prečana i neprečana, jer ministarstvo treba da bude jedno i toliko više, što su Hrvati i Srbi napredniji elemenat, dok su Slovenci konzervativniji, tako, da Srbi sa Hrvatima imaju većinu. Kod riješavanja političkih pitanja Slovenci i Muslimani prepuštaju vodstvo Hrvatima i Srbima, dok se oni više interesuju nekim konkretnim pitanjima. O prilikama u Bugarskoj g. Radić je izjavio, da je Rakowski već dva puta spriječio revoluciju u Bugarskoj, koju tamo ne dižu komunisti, nego sami zemljoradnici. Naša vlada svakako ne će intervenirati u Bugarskoj, jer mi predstavljamo veliku seljačku demokraciju, pa se ne bavimo nikakovim eksperimentiranjem. Analogne izjave dao je g. Radić i saradniku «Vremena». On je naglasio, da će novi ministri HRSS svakako morati biti naročito vrijedni i morat će da nastoje da najbržim načinom obavljaju poslove, kako bi administracija bila što brza, kako je to na pr. u Engleskoj i Americi.

Interesantno je, što «Vreme» od 25. septembra donosi, da je g. Radić dao saradniku čehoslovačkog lista «28. oktobar» izjavu protiv restauracije i stvaranja koridora izmedju Čehoslovačke i Jugoslavije. Jednako je izjavio, da je uslijed naročito teških prilika u Bugarskoj teško stvoriti jednu državu s njom.

«Vreme» od 25. septembra donosi i razgovor sa ministrom unutrašnjih djela g. Nastasom Petrovićem nakon njegovog dolaska iz Zagreba. G. ministar je izjavio, da je potpuno zadovoljan sa raspoloženjem, koje je zatekao u Zagrebu i da izgleda, da nema nikakovih zapriјeka za ulazak radićevaca u vladu. On će otputovati u ponedjeljak u Belje na referiranje Kralju, ako Kralj do toga dana ne dodje u Beograd.

U istom broju donosi «Vreme» i uvodnik pod naslovom «Sporazum sa Hrvatima», u kojem kaže, da je «sporazum sa Hrvatima» jedna fraza, jer su Srbi i Hrvati jedan narod, a s druge strane izmedju Srba i Hrvata ne može biti sporazumjevanja, jer nema nikakove srednje linije izmedju monarhije i republike. Tu može biti samo to, da jedna strana primi zahtjeve druge strane. Jasno je, da se bratstvo izmedju Srba i Hrvata ne može učvrstiti obmanama i pokušajima razbijanja temelja, na kojima počiva državna zajednica.

«Reč» u Beogradu donosi članak g. Svetozara Pribićevića na uvodnom mjestu. Veli, da je karakteristično, da HRSS nije odustala od svojih republikanskih parola. Kao dokaz toga navadja, da je g. dr. Šuperina, kandidat radićevaca za pokrajinskog namjesnika u Hrvatskoj još na skupštini u Bjelovaru govorio za republiku. Nadalje da je g. Radić na skupštini u Rečici rekao, da kraljevski srpski ministri rade sa drvenim plugom, dok se u Hrvatskoj radi na gvozdenom republikanskom plugu. Što se tiče prigovora, da su republikanci gg. Korač, Bukšeg i Kristan bili takodjer kraljevski ministri, veli g. Pribićević, da su oni poznati prijatelji kuće Karagjorgjevića i da je njima bilo više stalo do provodjenja napredne socijalne politike, a ne toliko do republikanskih parola i republikanizma samoga. Komunikej radićevaca o sastanku g. Nastasa Petrovića sa Radićem nije ništa drugo, nego nastojanje, da se obmane narod i kruna, a s druge strane izlazi jasno, da Radić pod zaštitom kraljevske vlade širi svoju republikansku stranku, pa već i sada navješta organizovanje makedonske seljačke republikanske stranke. Zbog toga ne će Radić sporazum prije izbora. Prema svemu ovome izloženom misija g. Petrovića, da nagovori g. Radića na sporazum prije izbora, pokazuje se potpunim njegovim neuspjehom.

«Obzor» od 27. septembra piše: Nade opozicije, a bojazan vladinih krugova, da će se sporazum u posljednjem času na jednom taktičkom pitanju razbiti, nisu se ispunile.

Prema izjavama sa strane vlade i predsjedništva HRSS sporazum je nakon saopćenja predsjedništva postignut, tako te se sa sigurnošću može reći, da će HRSS preuzeti četiri portfelja i da će parlamenat moći normalno funkcijonirati. U čem je postignut sporazum izmedj vlade i HRSS? Postignut je u tom, da se za sad odgodi i pitanje izbora i pitanje revizije ustava. HRSS je zastupala tezu, da se ne može glede tako važnih pitanja uglaviti sporazum, a da se ne konzultira prije izbornike, dok je vlada držala, da bi za stabilizaciju parlamentarnog režima bilo potrebno uglaviti i jedan programatički sporazum, da bude vlada i u konstruktivnoj politici homogena, kao što je složna u pitanju pobijanja metoda prijašnjeg režima i u uvodjenju zakonitog i pravednog režima. Ta su dakle dva pitanja odložena, no ne tako, da se o njima ne bi vodila briga dapače imadu se pregovori u tom pogledu nastaviti, pa kad se dodje do rezultata, imade se apelirati na izbornike. Ali ta pitanja nisu više postavljena kao preduvjet ulasku u vladu, jer je izjavom predsjedništva HRSS pružena vladi garancija, da se u ta pitanja ne će dirati i da HRSS ne će samostalno istupati u pravcu svog programa sve dotle, dok se sporazum ne svrši ili dok se pregovori ne razbiju.

Povjerenje, koje je i dosad vladalo izmedju vlade i HRSS jamstvo je, da će se ta politika i dalje lojalno voditi i da HRSS ne će upotriebiti svoju parlamentarnu poziciju za extrature, koje se protive programu vlade i koje bi mogle ugroziti sporazum.

Tu su skočila odmah dva momenta, koje je trebalo brez obzira na program i na budući sporazum riješiti, ako se htjelo omogućiti ulaz HRSS u vladu. Prvi je momenat bio pitanje državne sigurnosti, a drugi je momenat bio pitanje forme vladavine, ili prosto rečeno radilo se o separatizmu i republikanstvu.

Hrvati ni u najgorim časovima nisu principijelno odbijali sporazum i HRSS je dokazala, da je usprkos sveg dosadašnjeg iskustva voljna pristupiti sporazumu, na temelju demokratskog parlamentarnog principa. Sporazum znači obostrano popuštanje, pa je HRSS u svojoj izjavi sasma jasno kazala, da je voljna i popustiti od svog republikanskog programa, ako se uredi parlamentarna monarhija engleskog tipa i da je voljna pregovarati o unutarnjem uredjenju države, ako se i sa srpske strane popusti od današnjeg centralizma i hegemonije. Dapače iz raznih izjava Radićevih vidi se, da on ne polaže najveću važnost na t. zv. državnopravna pitanja, nego više na socijalne i ekonomske probleme, a da nikako nije važna forma vladavine, nego sadržina ustava, da bude zaista «demokracija», da narod vlada i kralj kraljuje. A najvažnija izjava, koja je pala jest, da HRSS kad prisegu položi, da će ju i držati, to znači, da će respektirati današnje stanje i u koliko ide za promjenama, da će to raditi samo legalnim i parlamentarnim putem. Nakon svih tih izjava, vlada smatra, da imade dovoljno garancije za normalni parlamentarni život i da je tim današnji režim učvršćen, a svi preduvjeti sporazuma ispunjeni.

Domaće novosti

VAŽNO ZA DJAKE SREDNJIH ŠKOLA

Bivši ministar Gentile bio je svojedobno odredio, da se smatraju propalima na ispitu svi oni djaci, koji su bili kvalificirani sa «nedostatno» (insufficiente) u više nego dva predmeta, bilo kod procijene (skrutinija) bilo na ispitu. Ovi djaci dosada ne samo da su bili isključeni od promaknuća u viši razred dotično nisu mogli dobiti svjedodžbu zrelosti, nego nisu ni mogli da ponove ispit u jeseni. Ministar Casati ih sada novom naredbom pripušta k ponovnom ispitu, i ako su dobili nedostatno, pa makar u tri ili više predmeta. Samo je preduslov, da su dobili «dostatno» u barem jednom od slijedećih predmeta:

u nižoj gimnaziji: iz italijanskog, latinskog jezika, povijesti i geografije;

u višoj gimnaziji i u klasičnom liceju: iz italijanskog, latinskog i grčkog jezika;

u znanstvenom liceju: iz italijanskog i latinskog jezika, iz fizike i matematike;

u nižem tečaju tehničkog zavoda i učiteljišta: iz italijanskog, latinskog jezika i matematike;

u prvom dvogodištu višeg tečaja tehničkog zavoda (odio za računovodstvo): iz računovodstva, iz institucija prava, iz tudjih jezika;

u drugom dvogodištu višeg tečaja tehničkog zavoda (odio za mjernike): iz poljodjelstva, procijenjivanja, konstruiranja i risanja za konstrukcije;

u višem tečaju učiteljstva: iz italijanskog, latinskog jezika, filozofije i pedagogije;

u ženskom liceju: iz italijanskog i latinskog jezika i literature, iz povjesti i geografije, iz njemačkog ili engleskog jezika;

u komplementarnoj školi: iz italijanskog jezika, matematike, povijesti i geografije.

Prema tome mora dakle propali djak da barem u jednom od sada navedenih predmeta ima klasifikaciju «dostatno» (sufficiente), kad hoće da se opet prikaže na ispitu.

Brzojavnom je okružnicom ministar osim toga objasnio, da su kandidati, koji dolaze sa gimnazije ili modernog liceja, bez inog pripušteni k popravnom ispitu u jeseni, pošto za ove djake grčki jezik nije propisani predmet.

Takodjer i kandidati za ispit sposobnosti ili promaknuća u drugi razred nižeg učiteljišta, jesu bez inog pripušteni k jesenskom ispitu za popravak, pošto u prvom razredu nema latinskog jezika.

Svi kandidati, koji hoće stupiti u prvi razred srednjih škola, mogu pristupiti k ispitu u jesenskom zasjedanju.

Jesensko zasjedanje ispitnih komisija počima 1. oktobra.

Pismeni ispiti zrelosti i usposobljenja počet će 11. oktobra. Prvi predmet je italijanski jezik.

Klasična zrelost: 11 italijanski, 13 prevadjanje iz latinskog, 14 prevadjanje u latinski jezik, 16 prevadjanje iz grčkog.

Znanstvena zrelost: 11 italijanski jezik, 13 prevadjanje iz latinskog, 14 prevadjanje u latinski, 16 matematika, 17 risanje, 18 tudji jezik.

Tehničko usposobljenje: 11 italijanski jezik, 13 matematika i fizika, 14 računovodstvo, 15 prvi tudji jezik, 16 kaligrafija, 17 drugi tudji jezik, 18 pravne institucije.

Usposobljenje za mjernike: 11 italijanski jezik, 13 matematika, 14 topografija, 16 agrarija, 17 risanje, 18 konstrukcija i risanje.

Usposobljenje na učiteljištu: 11 italijanski jezik, 13 prevadjanje iz latinskog, 14 prevadjanje u latinski jezik, 16 matematika.

Donijeli smo iscrpivo sve te podatke, jer ima nekoliko naših djaka koji su tu i tamo propali na ispitima. Ministar je bio prisiljen da izda navedene naredbe, jer je skoro 70 procenata svih djaka po italijanskim srednjim školama propalo mjeseca jula na ispitu.

Interministerijalna komisija za proučavanje istarskih gospodarskih problema.

On. Mussolini, ministarski predsjednik, obrazovao je interministerijalnu komisiju, koja ima da prouči istarske prilike i posebice problem grada Pule. Komisija ima da ga izvijesti i da mu podnese svoje predloge. Po svemu izgleda da komisija ima kao glavnu zadaću riješavanje puljskog problema. I to je dobro. Ali i inače kriza po cijeloj Istri zahtijeva takodjer ... vanje i provadjanje potrebnih akcija.

Mi odmah izražamo bojazan, da ... ostali pri samom proučavanju, i da ... misija u ostalom imati na umu sam... rese gradova i gradića, gdje je n... italijanski elemenat, dočim će se ... našega seljaštva sasvim prezreti.

Čudna posjeta.

Pišu nam iz Pule: Ovih je dana ... u Puli g. Dr. Parolari, koji je u ... italijanskih nacijonalnih bojevnika ... prilike puljske okolice i nekojih ... istarskih krajeva, kako bi se mogli ... jevi kolonizirati sa bojevnicima. ... žemo da se dosta načudimo! Glad i ... po svuda, po cijeloj zemlji zdvajan... rod se seli zbog silnog siromaštva, ... treba kolonizirati, da se bijeda još ... Da li je svijet pri zdravoj pameti? O... kraje... i, veliki latifundiji italijansk... stele po Romanji i drugdje leže neobr... i neiskorišćeni, pa baš u Istri treba ... nizirati, gdje narod umire od gladi. Nije ruganje prije ... menutoj interministe... noj komisiji?

Srpska crkvena općina u Trstu javlja, da se upisivanje djece u dje... i u pučku školu vrši od 1. do 5. oktobra od 9 – 12 sati u ulici Bellini 7 I.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Trst, 31 IX. Jedna lira šterlina stoji 102 lire; 1 amerikanski dolar 22.85 ital. lira; 100 švicarskih franaka 438 ital. lira; 100 f... kih franaka 120 ital. lira; 100 čehosl... kruna 68.75 ital. lira; 100 jugoslovenskih ... nara 31.90 ital. lira; 100 rumunjskih le... ital. lira; 1000 madžarskih kruna 31 ital. c... 1000 njemačko-austrijskih kruna 32 centezima.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

ŽIVOGA VAPNA najbolje vrsti prod... po 10 Lira kvintal Žufić-Gržina Mar... p. Antuna iz sela Gržini kraj Žmin...

NOVE GREDE I DASKE prodaje po vr... umjerenim cijenama Matej Bančić Kršanci p. Žminj (Istra).

BUKOVE I HRASTOVE ŠUME sva... veličine kupuje Maks Gulič — Tr... Via Petronio 2.

PRODAJE SE JEDNOKATNA KUĆA ... Trsatu kraj Sušaka sa izgledom na mo... sastojeća se od dva stana i to: jedan pet soba, nuzprostorijama i vrtom, drugi sa dvije sobe i nuzprostorijama. Pobliže upute daje Uprava «Istarske Riječi» u Trstu, via S. Francesco d'Assisi 20. I.

Vinogradari, pozor!

Umoljavaju se svi oni vinogradari iz Istre, koji nisu još rasprodali prošlogodišnje vino, da ODMAH pismeno jave, koliko hektolitra vina još posjeduju od lanjske godine i po kojim bi ga cijenama dali franco Trieste. Javite i naslov! Radi se eventualno o tome, da se pokupi veća količina vina i izvozi u inozemstvo.

Ponudbe se šalju u zatvorenoj kuverti na Upravu „Ist. Riječi“ pod šifrom „Vinoprodaja“.

Izišao je

„FRANINA I JURINA“

narodni koledar za Istru

za godinu 1925.

Koledar je snabdjeven sa najzanimivijim poučnim i zabavnim štivom. Neophodno je potreban za svakog seljaka. Nijedna kuća ne bi smjela ostati bez njega. - Cijena je ovom krasnom koledaru

samo 2·50 L

Poštarina se plaća posebno.

Narudžbe prima:

Uprava „Istarske Riječi“ - Trieste, Via S. Francesco 20/I.

Koledar, a tako i „Istarske Narodne Pjesme“, može se dobiti u Trstu: u knjižari i papirnici J. Štoka (via Milano 37); u Pazinu: u knjižari Agostinis; u Opatiji: u knjižari Tomašić i na Rijeci kod g. Trbojevića.